

Odporúčania pre výber lana

Lezenie v hale na umelých stenách – jednoduché lano, cca 10 mm, 30 až 50 metrov, špeciálne lano do haly.

Skalné oblasti – jednoduché lano, cca 10 až 10,5 mm, 50 až 60 metrov.

Športové lezenie – jednoduché lano, cca 9 až 10 mm, 60 až 70 metrov.

Horské túry – pre 2-členné družstvo dvojčky cca 7,5 mm, pre 3-členné družstvo polovičné lano cca 8 až 9 mm, 50 až 60 metrov, na dlhších ľadoch aj 70 metrov.

VHT – jednoduché lano, cca 9,2 až 9,5 mm, podľa náročnosti a charakteru túry 30 až 50 metrov.

Túry na ľadovcí – jednoduché lano, cca 9 mm, približne 12 metrov na osobu.

Starostlivosť o lano

Skladovanie

Lano sa nesmie stáčať (ako na cievku), ale sa zvinuje do slučiek, ktoré sa skladajú striedavo vľavo a vpravo. Pri hrubších a dlhších lanách je to najpraktickejšie robiť okolo krku.

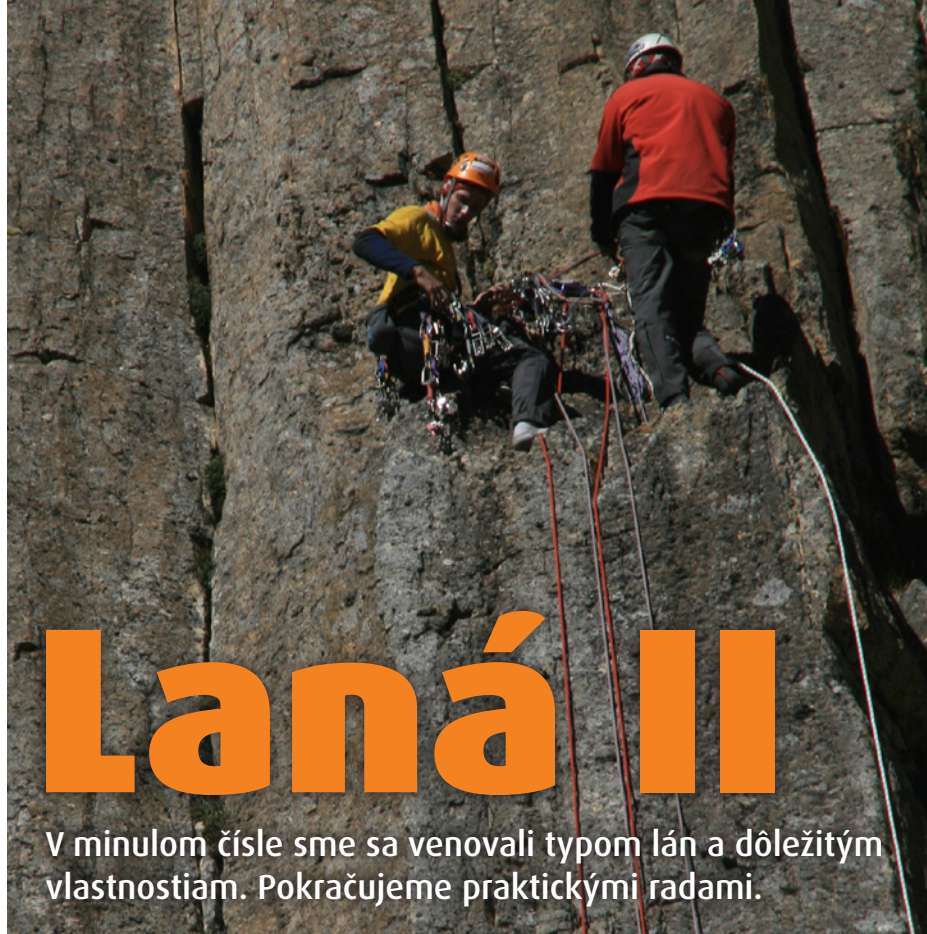
Aby si lano zachovalo svoje vlastnosti čo najdlhšie, skladujeme ho suché, čisté, zložené, uložené naležato v tmavej suchej miestnosti bez chemických výparov, pri izbovej teplote a vlhkosti vzduchu okolo 65 %. Dobré skladované lano starne pomalšie a neznižuje sa podstatne jeho nosnosť.

Ak lano skraccujeme, najsprávnejšie je urobiť pretavením, napr. pájkovačkou. Ak ho režeme nožom, konce zatavíme nad plameňom. **Pozor pri skraccovaní lana s pevne označeným stredom. Takéto lano musíme skrátiť z každej strany rovnako, ináč môže dôjsť k tragickému omylu!**

Skladanie lana

Pri nosení alebo skladovaní sú laná spravidla zložené – zmotané. Každý lezec má svoj obľúbený spôsob, ale je dobré vedieť dva najpoužívanejšie.

Horolezecký spôsob: Takéto zmotanie je vhodné pre transport, ak sa lano nesie uložené cez batoh. Zmotajte lano jednoducho, na jednom konci nechajte voľné približne 2 metre, na druhom spravte krátku slučku a dlhý koniec prestrčte cez zmotané lano – obr. 1 a. Obtočte ho niekoľkokrát okolo lana aj okolo vytvorenej slučky z druhého konca – obr. 1 b. Dlhý koniec prestrčte cez slučku – obr. 1 c, zatiahnite

V minulom čísle sme sa venovali typom lán a dôležitým vlastnostiam. Pokračujeme praktickými radami.

a obidva konce zviažete ambulantom uzlom – obr. 1 d.

Zmotanie na panenku (obr. 2): Tento spôsob je obyčajne rýchlejší, menej krúti lano a ak nemáte na sebe batoh, môžete ho mať pevne na tele. Zmotajte lano zľava doprava, aby vytváralo podkovu a nechajte si konce rovnako dlhé približne 3 – 4 metre. Chyťte obidva konce a niekoľkokrát pevne obtočte okolo stredného lana, aby dostatočne trčala na druhej strane a prevlečte ňou voľné konce. Lano si prehodte na chrbát, voľné konce cez každé rameno a prekrížte ich okolo chrbta cez visiace lano a dopredu na pás, kde ich zviažete ambulantom uzlom.

Rozmotávanie lana

Pri rozmotávaní lana, či už je zmotané jedným alebo druhým spôsobom, je dôležité postupovať pozorne, aby ste znížili riziko jeho zmotania. Nehodte lano jednoducho na zem a nezачínajte ťahať za jeden koniec, často to vedie k vytvoreniu motanice. Odviažte uzol a slučku po slučke lano rozmotajte. Je dobrým zvykom prebrať si lano pri každej ceste, aby sa pri istení

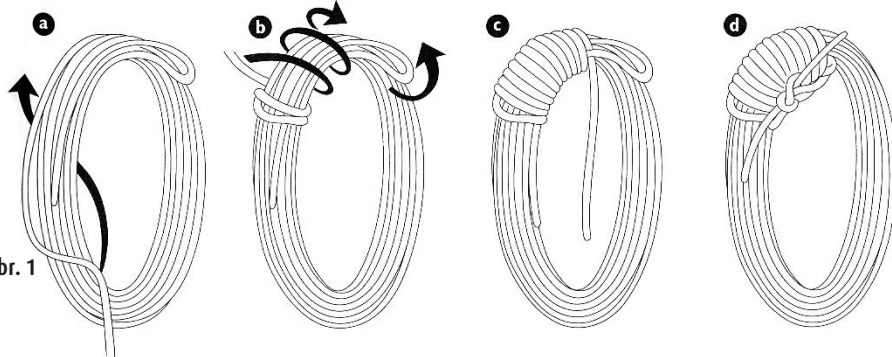
prvolezca nevytvorila na lane hrča a čo je ešte horšie uzol, ktorý by prvolezcovi mohol znemožniť plynulé pokračovanie v lezení.

Čistenie

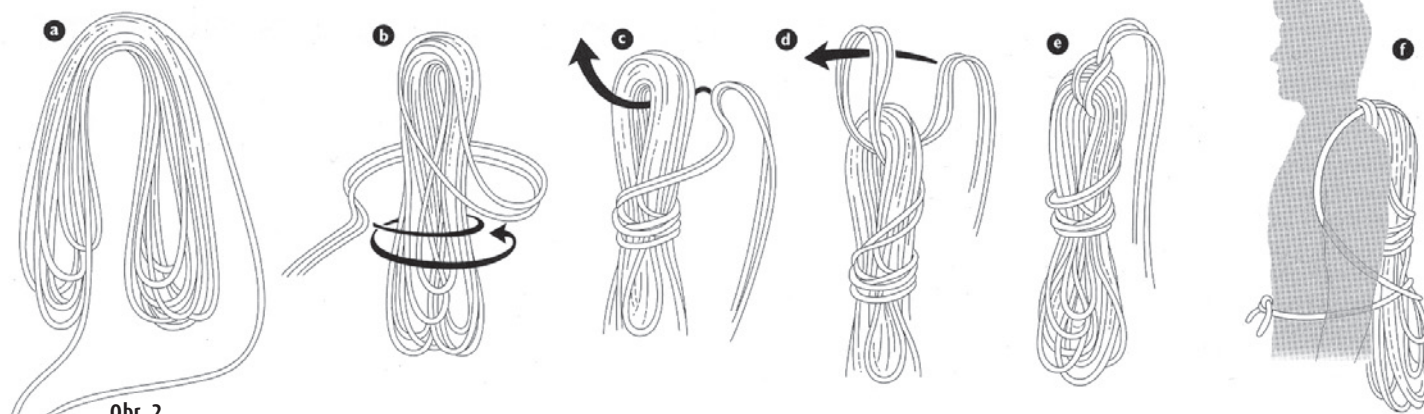
Čistenie lana zvyšuje jeho životnosť. Lano nechávame špinavé. Špinavé lano je menej ohybné a horšie sa s ním manipuluje. Znečistené lano taktiež viac opotrebovávajú istiace pomôcky. Ostré zrnká piesku a prachu môžu preniknúť cez oplet a poškodiť vlákna v jadre lana. Lano sa pri menšom znečistení (piesok, prach, hĺna, magnézium) perie v čistej, nie veľmi vápenatej vode, teplej maximálne do 30 °C. Pri väčšom znečistení je možné použiť pracie prostriedky odporúčené výhradne priamo výrobcom lán. Treba sa vyvarovať používania akýchkoľvek iných chemikálií, pracích práškov, mydiel, roztokov a pod. Lano je optimálne prať ručne namočené vo vode, môžeme použiť aj mäkkú kefu, alebo ho môžeme prať aj v práčke (program „vlna“ bez žmýkania). Pri praní v práčke je vhodné vložiť lano do plátenného vrečka alebo zviazať konce lán aby sa nám nezauzliho.

Lano musíme sušiť nezbalené na suchom mieste v tieni pri izbovej teplote. Lano pri sušení nesmieme vešať, ale nechať ho rozložené na zemi. Nesušiť ho blízko zdrojov sálavého tepla (PAD stráca svoju pevnosť pri teplote nad 150 °C) a ani na slnku. Pred použitím musíme nechať lano dokonale vysušiť. Dokonalé vysušenie lana môže v závislosti od podmienok trvať až 10 dní.

Časté pranie znižuje účinok impregnácie. Na obnovu impregnácie používame len prostriedky odporúčené priamo výrobcom lán.

obr. 1

Obr. 2

Čo lanu škodí

Oder – najčastejšie poškodzuje lano trenie o skaly a karabíny.

Chemikálie – luhy, organické rozpúšťadlá, riedidlá (acetón), odfarbovače a podobné chemikálie lano poškodzujú. Lano silne poškodzujú kyseliny (pozor na akumulátor v aute, v garáži) a ich výpary!

Ak si chceme sami na lane **označiť stred**, musíme to urobiť len značkovačom, ktorý je výrobcom lana na to určený. Nikdy nesmieme používať iné fixky alebo farby. Pri zlanovaní je výhodné mať označené aj konce lana asi 5-7 m pred koncom.

Slnko – lano zbytočne nevystavovať slnečnému svitu. Priame slnečné lúče a hlavne UV žiarenie lanu škodí.

Zlanovanie – každé zlanovanie ničí lano. Pri zlanovaní sa osma trením zahrieva, lano je súčasne krútené a tým sa znižuje počet pádov, ktoré má lano vydržať. Zhruba 200 zlanovaní môže zmenšiť pádovú odolnosť lana až o 70 %. Keď zlanujeme, tak pomaly, aby sa teplá osma stačila ochladiť a osmu dáme z lana dole čo najskôr.

Po lane nešliapeme, pozor na mačky. Lanu tiež škodia rôzne šplhadlá (jümary), blokanty, brzdy a pod.

Uzly (po použití rozviažeme), **ohyby** (lano v karabíne má o 30 % menšiu pevnosť), skalné hrany a pády znižujú pevnosť lana.

Lezenie s horným istením (top rope) výrazne zvyšuje opotrebenie lana, navyše ak sa na takomto lane často spúšťa a zlanuje. Preto takéto lano nepoužívame pri lezení prvolezca.

K rýchlemu poškodeniu lana dochádza **trením textilu o textil**, preto pri hornom istení nevedzte nikdy lano priamo cez popruh alebo lano!

Čo lanu prospieva

Obal (vak na lano) – znižuje znečistenie jadra lana a tým dochádza k menšiemu odieraniu vlákien. Rovnako vhodné je pri lezení na skalách používať plachtu pod lano.

Lano je dobré po lezení na chvíľu vyvesiť a tzv. „**prezvoniť**“, aby sa vykrútilo. Tým sa uvoľní vnútorné pnutie a lano sa zvláčni.

Po použití je nutné **všetky uzly na lano rozviazať**.

Kontrola lana

Po každom použití by sme mali vykonať kontrolu lana. Oplet lana kontrolujeme zrakom a hmatom, jadro môžeme skontrolovať len hmatom. Ak došlo k pádu, musíme lano skontrolovať ihneď, ešte v teréne.

Poškodenie jadra môžeme odhaliť, ak lano posúvame v oblúku. Ak je oblúk lana pri posúvaní stále vypnutý, je lano v poriadku. Zalomenie signalizuje poškodenie jadra. V takomto prípade lano vyradíme.

Dôvodom k vyradeniu lana je:

Ak lano prišlo do kontaktu s **chemikáliami, najmä kyselinou**.

Na pohmat **tvrdé miesta pod opletom** môžu znamenať lokálne poškodenie alebo zauzľovanie jedného, alebo viac prameňov.

Opotrebovaný alebo poškodený oplet tak, že presvitá jadro lana. Do lana rýchlejšie preniká vlhkosť a mikročastice, ktoré urýchľujú deštrukciu lana.

Hrče, zúženia alebo iné deformácie na lane.

Zmena farby (škvrna) opletu aj po opraní. Ak nevieme, ako škvrna vznikla, ide pravdepodobne o poškodenie chemikáliou. Chemické narušenie vlákien je nespozorovateľné.

Teplne poškodený oplet (zažehľený, lesklý, prepálené miesta).

Viditeľný veľký posuv opletu voči jadrú.

Ak **počet pádov** podľa denníka lana prekročí počet pádov na visačke.

Po tvrdom páde, alebo páde cez ostrú hranu.

Pri prekročení životnosti lana.

Ostrá skalná hrana predstavuje pre lano najväčšie nebezpečenstvo. Pri lezení musíme správne viesť lano terénom. Zraniteľné na ostrej hrane sú najmä jednoduché laná, bezpečnejšie sú na tom polovičné a dvojité laná, keď jeden prameň lana zálohuje druhý.

Životnosť lana

Je často diskutovanou otázkou. Presne definovať životnosť lana je ťažké. V prvom rade sa

musíme riadiť odporúčaním výrobcu. Životnosť lana môžeme určiť len približne. Závisí od mnohých faktorov: intenzita lezenia, spôsob použitia, technika lezenia, druh skaly, druh lana, starostlivosť o lano, skladovanie, klimatické podmienky atď. Používaním a starnutím lana sa postupne znižuje jeho schopnosť zachytiť pád.

Rok výroby určíme podľa visačky, ktorú by sme nemali vyhadzovať. Ak nevieme rok výroby lana u niektorých výrobcov to môžeme zistiť tak, že koniec lana odrežeme a podľa farebnej kontrolky v jadre je možné určiť rok výroby. Musíme kontaktovať výrobcu, ktorý podľa farby kontrolky určí rok výroby lana.

Firma Edelrid vypracovala návod, ako približne stanoviť životnosť lana. Závisí od priemeru lana a počtu nalezenej metrov.

Priemer lana	Druh lana	Nalezené metre
10 mm	jednoduché	1 500 - 5 000
10,5 mm	jednoduché	7 000 - 10 000
11 mm	jednoduché	11 000 - 19 000
2 x 8,5 mm	dvojité lano - twin	17 000 - 25 000

Tieto údaje platiam, ak sa o lano staráme. Výpočet metrov sa vykonáva nasledovne: nalezené metre x 0,33; zlanovanie a lezenie top rope = nalezené metre x 1,66.

Údaje starostlivo zapisujeme do denníka lana. Denník je potrebné bezpodmienečne viesť, ak viac osôb používa jedno lano (napr. oddielové lano).

Odhadom môžeme životnosť lana stanoviť nasledovne:

1 rok lano používané takmer denne

2 roky lano používané na víkendy

3 roky lano používané denne počas sezóny

5 rokov lano používané na víkendy počas sezóny

7 rokov lano používané pár krát ročne

10 rokov lano používané príležitostne

Maximálna životnosť lana je 15 rokov – v prípade, že lano zostane v originálnom balení od výrobcu. Väčšina výrobcov však odporúča lano vyradiť po 5 rokoch, aj keď nebolo používané. Platí to najmä pre laná zbavené originálneho balenia. Dôvodom je hlavne prirodzená degradácia PAD vplyvom UV žiarenia a vonkajších vplyvov všeobecne. ■